

Gintaras
Valiuškevičius

Kazimierui Bieliukui - 120 metų

Vilnius, 2021-09-10

K. Bieliuko gimtinė – Dugnai

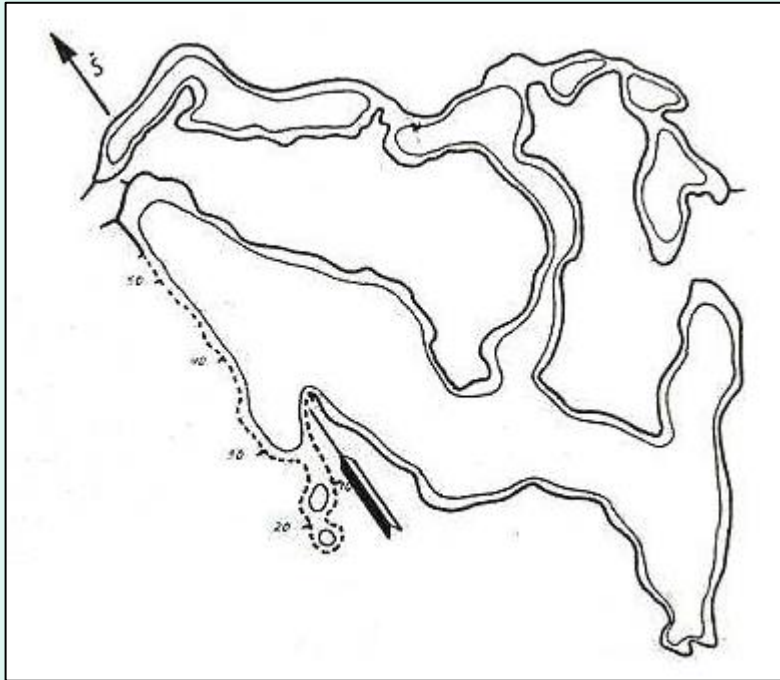
Kazimieras Bieliukas gimė 1901 m. rugpjūčio 26 d. Dugnų kaime (Paežerių vls., dab. Vilkaviškio r.) pasiturinčių ūkininkų šeimoje. Tėvai buvo apsišvietę (žinoma, kad motina Uršulė Merkevičiūtė-Bieliukienė artimai bendravo su kaimynystėje gyvenusia Vinco Kudirkos motina) ir stengėsi ugdyti visus vaikus gimtojo krašto patriotais bei suteikti jiems gerą išsilavinimą.

Svarbesnės datos:

- 1924 baigė Marijampolės realinę gimnaziją
- 1929 baigė Kauno universitetą (biologiją)
- 1929–1932 dirbo Kauno savivaldybėje raštvedžiu ir mokytojavo Kauno suaugusiųjų gimnazijoje
- 1932–1939 dirbo VDU
- 1939–1971 dėstė VU
- 1939–1941 – VU prorektorius
- 1940–1952 – VU fizinės geografijos katedros vedėjas
- 1944–1945 – VU rektorius
- 1946–1962 – LMA prezidiumo akademikas sekretorius
- 1946–1963 – LMA Geologijos ir geografijos instituto direktorius
- 1963–1978 Zoologijos ir parazitologijos instituto Geografijos skyriaus vadovas
- 1957–67 Lietuvos geografų draugijos pirmininkas

Daugų, Šlavanto ir Obelijos ežerų planai

Pradėjęs dirbti VDU, K. Bieliukas ėmėsi nuoseklių Lietuvos ežerų morfometrijos ir genezės tyrimų. Nuo 1933 m. jis dalyvavo keliasdešimtyje ekspedicijų, kurių metu buvo sudaromi ežerų batimetriniai planai.

KAZYS BIELIUKAS

DOVINĖS BASEINO EŽERAI

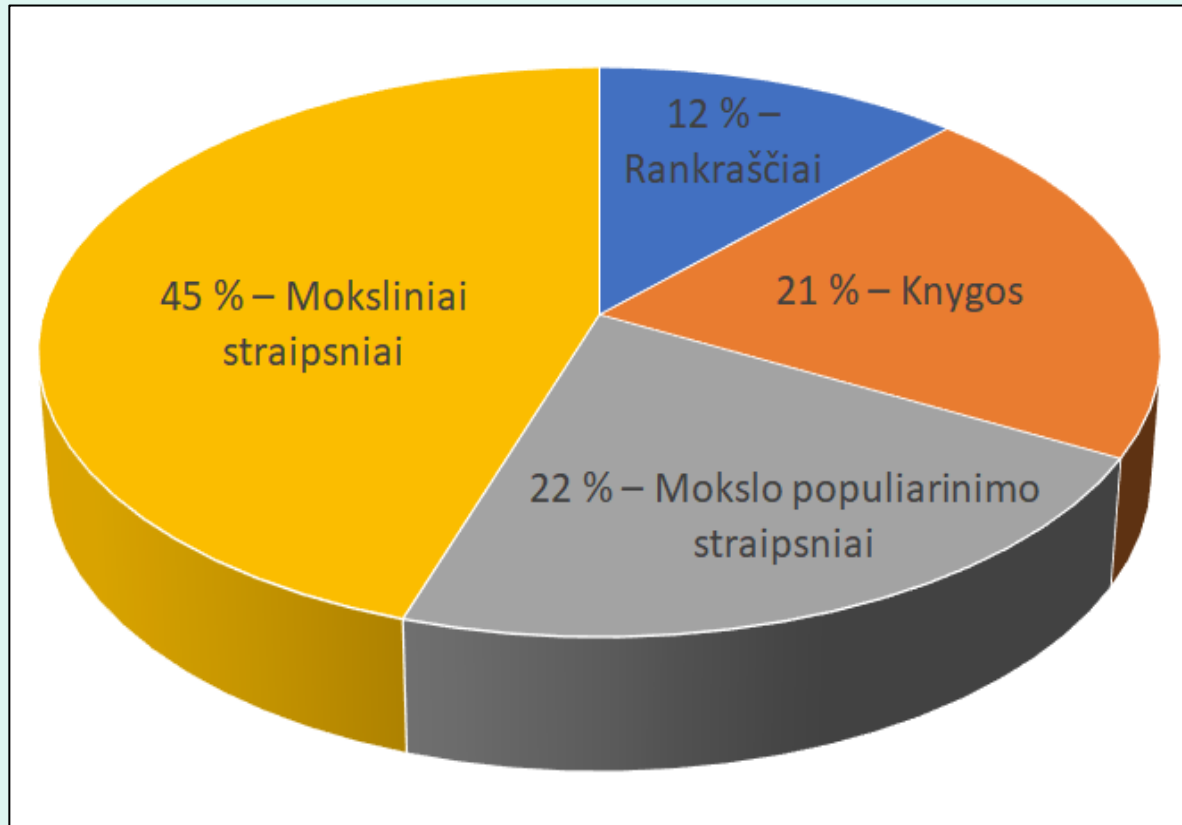
DIE SEEN DES DOVINE - FLUSSGEBIETES

Disertacija, įteikta Vytauto Didžiojo
Universiteto Matematikos - Gamtos
Fakultetui Doktoro laipsniui gauti.

1936 m. VDU apgintos Kazimiero
Bieliuko daktaro disertacijos
„Dovinės baseino ežerai“ viršelis

D. G.
Ponui K. Ščesmelvičiui
nuo autoriaus K. Bieliuk

1940. 7. 24 d.

K. Bieliuko moksliniai darbai
(*Pukinskaitė, 2013*)

Pagrindinis K. Bieliuko mokslinių tyrimų objektas – ežerai. Jo dėka, Lietuvos limnologijai tapo būdingas kompleksinis požiūris į ežero geoekositemą, dažniau pagrįstas geografijos, kraštovarkos ir hidrologijos žiniomis nei tradiciniai (bioproduktyvumo ir ekologinių sąlygų vertinimo schema besiremiantys) limnologiniai tyrimai.

Ežerotyra Lietuvoje tuo metu dar tik vystėsi, todėl dauguma tyrimų buvo susiję su ekspedicijomis ir natūriniais matavimais.

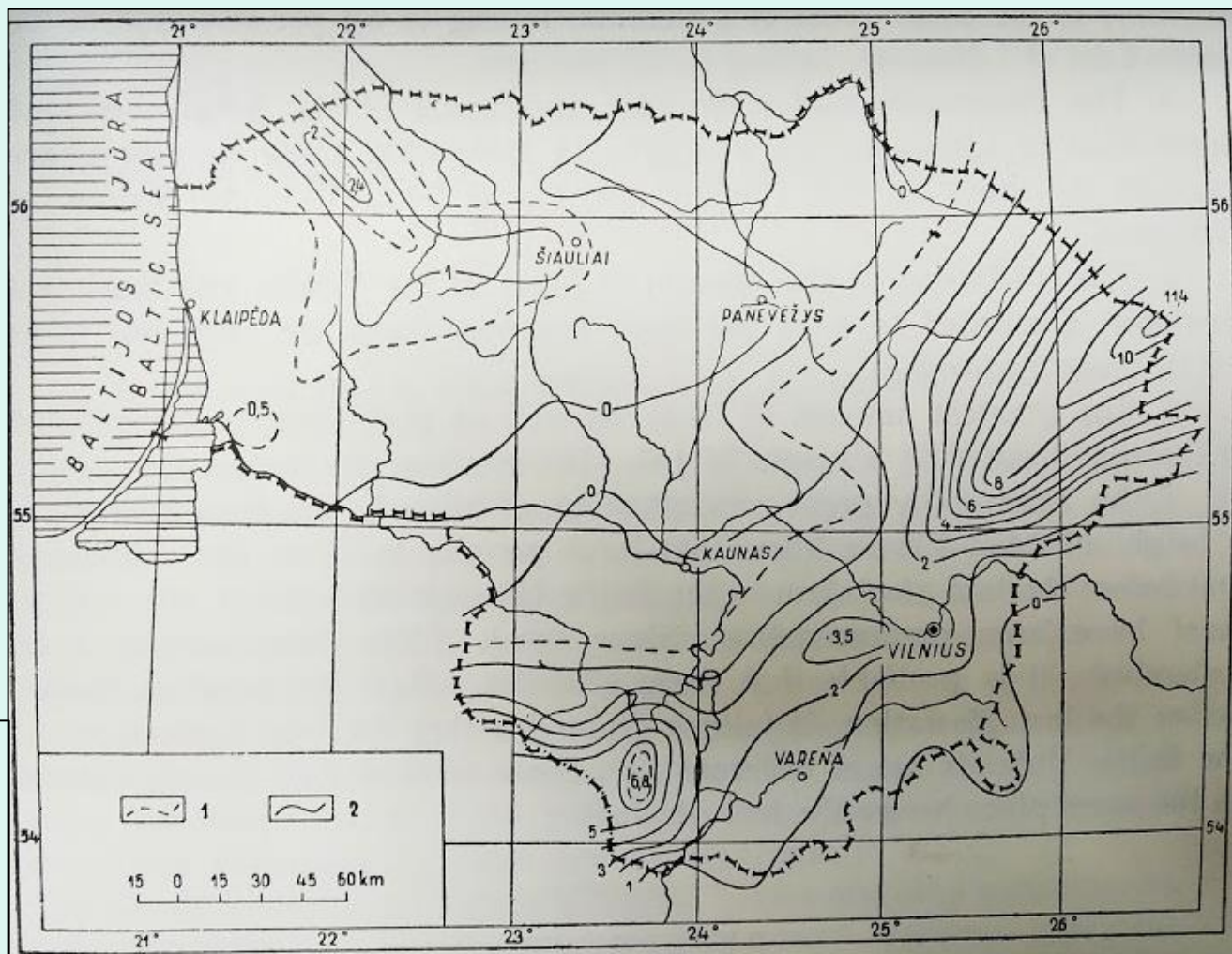

VU studentų lauko praktika Trakų raj. (1946–1947 m.). Iš dešinės: praktikos vadovai K. Bieliukas ir A. Basalykas

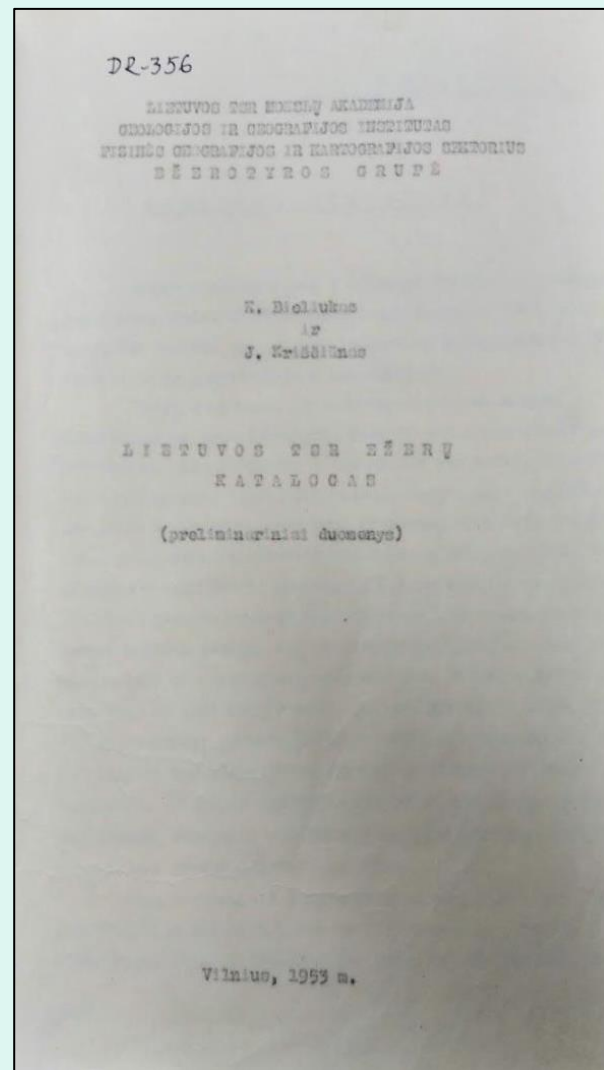
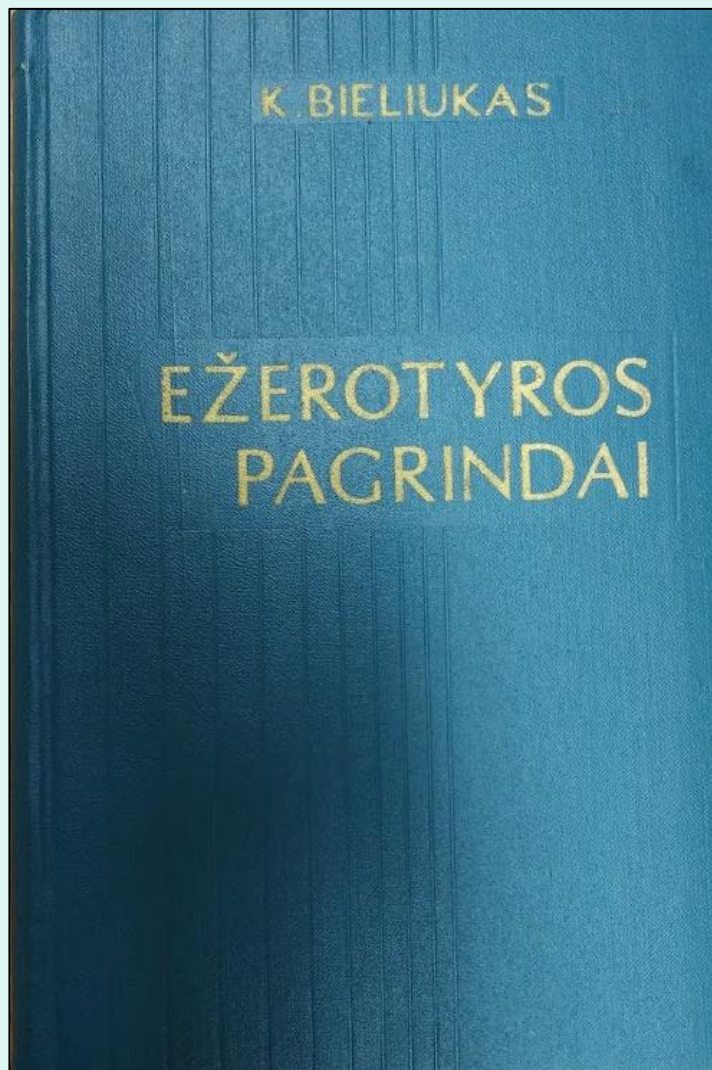

K. Bieliukas su kolegomis Zoologijos ir parazitologijos institute (1990 m.). Iš kairės: sėdi J. Tamošaitis, K. Bieliukas; stovi I. Klimaitė, M. Grigelytė, M. Vasiliauskiene

Pokario metais pasirodė pirmieji sukauptą medžiagą apibendrinantys darbai. K. Bieliuko publikacijos svariai prisidėjo prie Lietuvos ežerų teritorinio pasiskirstymo, jų formos ypatumų ir morfometrinių rodiklių poveikio limnosistemos savybėms tyrimų.

Pirmasis Lietuvos ežeringumo žemėlapis (Chomskis, Bieliukas, Stanaitis, 1960)

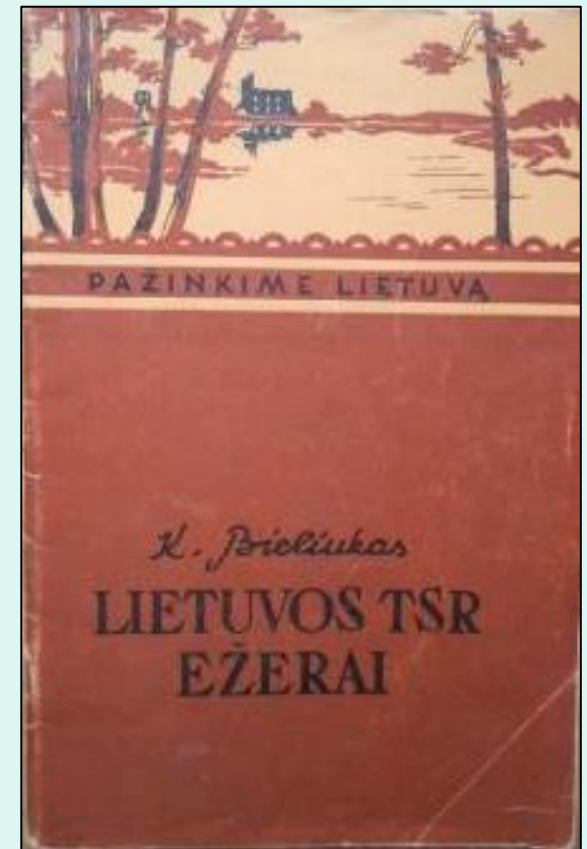
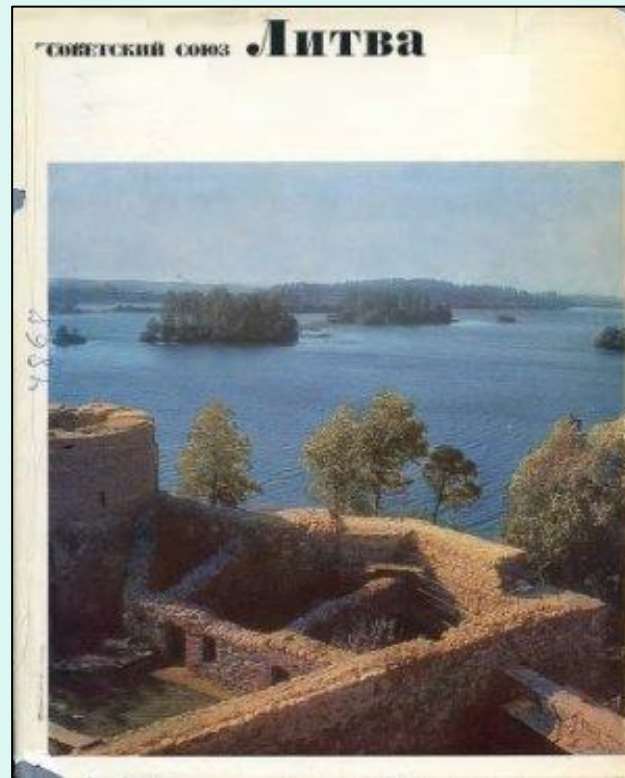
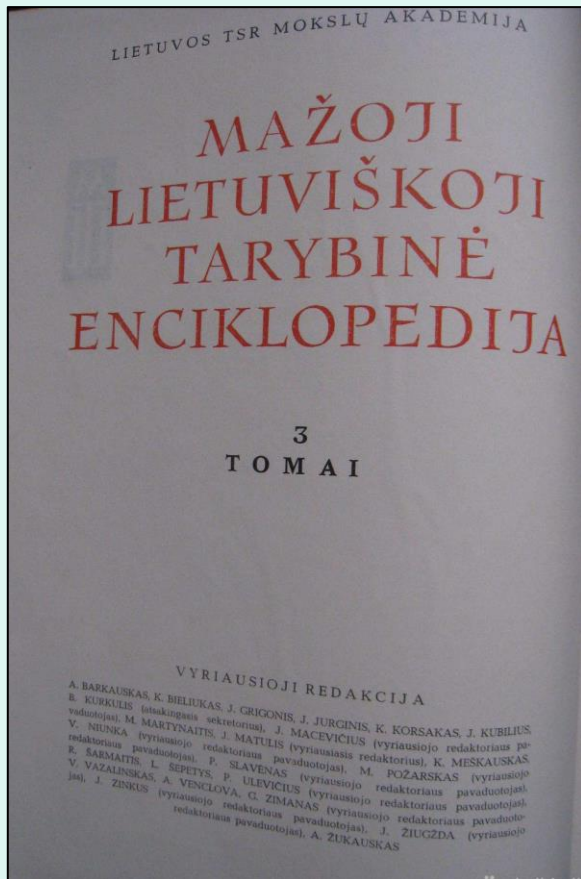

Svarbiausi K. Bieliuko veikalai, skirti ežerų tyrimams, pasirodė XX a. 6–7 dešimtmečiuose: 1953 m. ribotam naudojimui skirto rankraščio formatu paskelbiami preliminarūs „Lietuvos TSR ežerų katalogo“ duomenys (Kartu su J. Kriščiūnu), 1960 m. – išleidžiamas vadovėlis „Ežerotyros pagrindai“.

LIETUVOS TSR
FIZINĖ
GEOGRAFIJA
I

K. Bieliukas buvo vienas iš 1958 m. pasirodžiusio „Lietuvos TSR fizinės geografijos“ I tomo autorių. Už šį darbą kartu su kitais knygos rengėjais 1959 m. apdovanotas LTSR valstybine premija.

Svarbi K. Bieliuko veiklos sritis – mokslo žinių sklaida. Jis nuolat dalyvavo „Žinijos“ draugijos ir Lietuvos geografų draugijos veikloje, rašė ir redagavo enciklopedinio pobūdžio leidinius, knygeles apie žymius geografus ir geografinius tyrimus.

K. Bieliuko, kaip ir kitų to meto veikėjų, administracinė veikla sovietmečiu kartais vertinama kontraversiškai. Vis dėlto kad jis buvo vienas iš karo ir suirutės sugriautos mokslo ir mokymo sistemos atkūrimo ir ankstesnių tyrimų tęsimo iniciatorių. 1944 m., išrinktas VU rektoriumi jis per radiją kreipėsi į Lietuvoje likusius dėstytojus bei studentus, kviesdamas juos grįžti tęsti studijų.

Mokslininkai susirinko pasitarti. Iš kairės į dešinę: LTSR Mokslų akademijos akademikas Dz. Budrys, LTSR Mokslų akademijos prezidentas J. Matulis, Kauno Medicinos instituto profesorius J. Kupčinskas, LTSR Mokslų akademijos viceprezidentas J. Žiugžda, LTSR Mokslų akademijos akademikas V. Mykolaitis-Putinas, Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko v. universiteto profesorius Z. Zemaitis, LTSR Mokslų akademijos akademikas A. Purėnas, LTSR Mokslų akademijos prezidiumo vyriausiasis mokslinis sekretorius K. Bieliukas
K. KALNAIČIO nuotrauka

LTSR mokslų akademijos visuotinio susirinkimo sesija 1947 m. K. Bieliukas – pirmas iš dešinės (nuotrauka iš dienraščio „Tiesa“)

VU biblioteka po 1962 m. gaisro

K. Bieliukas dažnai minimas kaip VU bibliotekos gelbėtojas, net du kartus padėjęs išsaugoti čia sukauptas vertybes.

1944 m., prie Vilniaus artėjant rusų armijai, jis su kitais universiteto darbuotojais gesino pastate įsižiebusį gaisrą, padėjo įkalbėti vokiečių kariškius neaktyvuoti P. Skargos kieme padėto sprogmens.

1962 m. ankstyvą gruodžio mėnesio rytą K. Bieliukas vėl apsaugojo VU biblioteką nuo gaisro, pranešęs ugniagesiams apie dūmus, besiveržiančius iš viršutinio aukšto langų, kuriuos pastebėjo vedžiodamas šunį.

Didžiai gerbiamam Vilniaus Valstybinio
Universiteto Rectoriui Prof. Dr. K. Bieliukui

„Prieš aplėisdamas Vilnių jaučiu
gilią pareigą išreikšti Rectoriui Prof. Dr.
K. Bieliukui savo širdingiausių padėkų ir
nuoširdžiausių dėkingumų su ypatingai rūpestingą
Rectoriaus man teiktą globą.

Šiuo džiausimės sovietų okupacijos
dėmonis Rectorius Prof. Dr. K. Bieliukas ištiesė
man brolišką pagalbą ranką, laike mane daug
savaitių savo nuosavame bute ir statydamas
į pavojų savo gyvybę, dalinosi su manimi
duonos kėsnis, o vėliau, mano nelegalaus
gyvenimo mėnesiais pradėjo man materialiai
ir palaikyti bei stiprinti mane dvasiškai.

Parindamas Rectorių Prof. Dr. K. Bieliuką, turėjau galimybę pasirinkti jį netik
kaip vadovą, visa savo siela atsidavęs
senajam Vilniaus mokslo židiniui, bet ir kaip
aunštų žmoniškumo ir humaniškojo idealų
paveldėtoją, pasiruošęs pasvesti save tu
šėkio vardan.

Profesorius Dr. K. Bieliuko Rectoriausmo bruožai
bus nūrašyti anksčiau raideimis Vilniaus Universiteto
istorijoje.

Vilnius, 1945m., balandis mė. Doc. Dr. J. Movšovičių

Rečiau minimas (bet aiškiai
asmenines moralines nuostatas
atspindintis) K. Bieliuko
gyvenimo faktas: nacių okupacijos
metais jis su žmona savo bute
slėpė ir išlaikė iš geto pabėgusį VU
docentą Jakobą Movšovičių.

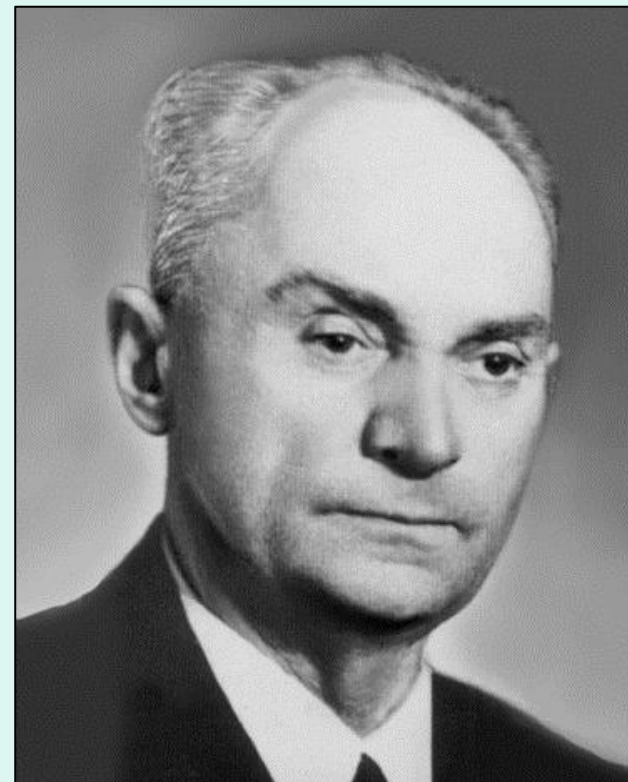
2003 m. už šį žygdarbį K.
Bieliukas apdovanotas Žūvančiųjų
Gelbėjimo Kryžiumi.

J. Movšovičiaus padėkos laiškas K.
Bieliukui (iš Valstybinio Vilniaus
Gaono žydų muziejaus fondų)

K. Bieliukas
1977 m.

K. Bieliukas,
M. Gudonytė ir
V. Gudelis
Geologijos ir
geografijos
institute (apie
1960 m.)

K. Bieliukas apie 1965 m.

Děkui
už
děmesí!